

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: [//zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр).
2. Про оборону України: Закон України від 6 грудня 1991 року. № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12/ed19911206>.
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року. № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250.
4. Шишкін В. І. Конституційні основи правового реагування органів державної влади на акти воєнної агресії. Вісник Конституційного Суду України. 2016. № 4–5. С. 218.
5. Мельник М. І. Окрема думка судді Конституційного Суду України. Вісник Конституційного Суду України. 2015. № 4. С. 26–27.
6. Сліденко І. Д. Окрема думка судді Конституційного Суду України. Вісник Конституційного Суду України. 2015. № 5. С. 34–35.

Роман ГОЛОБУТОВСЬКИЙ

суддя Дніпропетровського
окружного адміністративного суду,
професор кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

Анастасія АТАУШ

здобувачка вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУДДІВ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Дослідження природи правосуддя вже давно є предметом вивчення не лише наукових представників, а й юристів. У цьому контексті особливого значення набуває питання правового та конституційного статусу суддів Конституційного Суду України. Якщо наразі перед суспільством і державою стоїть невідкладне завдання побудови правової держави, проголошеної статтею 1 Конституції України, першочерговим є оновлення чинного законодавства, щоб отримати реальний закон, а не декларацію. Теоретичні розробки та досягнення, які дали новий імпульс законодавству, значно полегшують вирішення цієї проблеми. Це стосується і питань правового та конституційного статусу суддів Конституційного Суду України.

З розвитком науки вітчизняного конституційного права, враховуючи роль і положення суддів Конституційного Суду України в судовій системі, недостатньо зосередитися на аналізі їх вимог, принципів їх діяльності, функцій, а також обов'язків та гарантій. До цього аналізу необхідно включити й інші елементи, що містяться в Конституції та законах України. Це, по-перше, юридична суб'єктність суддів Конституційного Суду України, присяга суддів Конституційного Суду України, відсторонення та позбавлення повноважень судді Конституційного Суду України, їх підстави та порядок, притягнення до відповідальності суддів Конституційного Суду України. Тобто предметом дослідження конституційного права має бути комплексний правовий інститут – конституційний статус судді Конституційного Суду України. Без перебільшення можна сказати, що загальноновизнана категорія «конституційний статус» є важливим науковим інструментом визначення місця та ролі судді Конституційного Суду України, і не лише в судовій системі, але й у суспільстві й у державі.

Якщо ж, з іншого боку, статус судді є одним із вирішальних питань його місця та функції в судовій системі, то це дуже структурований інститут, який створює певну складність судової влади.

Традиційно в юридичній літературі статут суддів розглядається як сукупність визначених законом правових основ, які регулюють принципи та гарантії суддів, їх повноваження та обов'язки, а також порядок обрання (призначення) на посаду, призупинення повноважень та причини звільнення, дисциплінарна відповідальність суддів, заходи уряду та соціальний захист [4].

Для більш повного аналізу цієї категорії необхідно визначити структурні елементи конституційно-правового статусу суддів Конституційного Суду України. Розглядаючи різні підходи

до класифікації критеріїв, можна помітити, що в літературі частіше відносять такі елементи конституційно-правового статусу суддів: юридична суб'єктність суддів, права та обов'язки суддів, функції суддів, відповідальність суддів, гарантії виконання суддів [3]. Разом з цими елементами А. Скрипнюк розглядає структуру конституційного статусу судді, принципи його діяльності та професійний статус суддів [2]. Слід зазначити, що цей перелік не є остаточним, але можуть бути обрані інші структурні елементи конституційно-правового статусу судді (наприклад, умови для суддів, спосіб обрання (призначення) на посаду судді, присяга, відсторонення та відкликання суддів з проступків, державний та соціальний захист за проступки).

Щодо умов для суддів Конституційного Суду України, то відповідно до частини третьої статті 148 Конституції України суддя Конституційного Суду України на момент призначення на посаду може бути громадянином України 40-річна особа, яка має не менше десяти років вищої юридичної освіти та професійний досвід у цій сфері, уже двадцять років живе в Україні та володіє державною мовою. Аналогічне положення міститься у частині другій статті 16 Закону України «Про Конституційний Суд України», але з роз'ясненням, що «стаж практичної, наукової або педагогічної роботи за фахом становить не менше десяти років» [1].

Обіймаючи посаду судді Конституційного Суду України, громадянин України, відповідно до набутого правового статусу, наділяється правами й обов'язками, які є запорукою успішної реалізації функцій, що покладаються на суддів. Вони виникають від часу набуття особою статусу судді та припиняються з припиненням цього статусу.

Права й обов'язки судді Конституційного Суду України разом утворюють таку категорію, як повноваження судді Конституційного Суду України, тобто сукупність нормативно визначених прав та обов'язків судді Конституційного Суду України, що встановлюються для здійснення покладених на нього функцій. Як справедливо зазначається в літературі, повноваження суддів Конституційного Суду України можна класифікувати на предметні та функціональні. Предметні повноваження розрізняються за об'єктами здійснення конституційного правосуддя – повноваження суддів Конституційного Суду України щодо розгляду конституційних подань і повноваження суддів Конституційного Суду України щодо розгляду конституційних звернень. Функціональні повноваження суддів Конституційного Суду України передбачають можливість застосування широкого кола процесуальних дій та організаційних заходів, спрямованих на реалізацію предметних повноважень суддів Конституційного Суду України [2].

Ще одним елементом конституційно-правового статусу судді Конституційного Суду України є його функція. Під функціями суддів слід розуміти основні напрями, види та форми їх діяльності щодо здійснення конституційного судочинства.

Один із елементів конституційно-правового статусу суддів Конституційного суду України є їх юридична відповідальність, як вид соціальної відповідальності, сутність якої полягає у застосуванні до суддів Конституційного Суду України, які порушили вимоги законодавства та присягу, передбачених законом санкцій, що забезпечуються у примусовому порядку державою. Судді Конституційного Суду України несуть особливу дисциплінарну відповідальність за професійним конституційним статусом.

Важливою складовою конституційно-правового статусу суддів Конституційного Суду України є гарантії їх діяльності, які в кінцевому підсумку визначають реальний конституційно-правовий статус суддів Конституційного Суду України. Під гарантіями діяльності суддів Конституційного Суду України слід розуміти сукупність загальних і спеціальних методів і засобів реалізації прав та обов'язків суддів Конституційного Суду України.

Підсумовуючі вище викладене, можливе визначення «конституційно-правовий статус суддів Конституційного Суду України»: це система закріплених Конституцією та іншими законами України принципів законів та норм конституційного права, які визначають юридичне становище судді Конституційного Суду України. Основними елементами конституційно-правового статусу суддів Конституційного Суду України є: вимоги до суддів, принципи діяльності суддів, функції суддів, конституційна правосуб'єктність судової влади, професійний статус суддів, гарантії діяльності суддів, порядок обрання (призначення) на посаду судді, зупинення повноважень та звільнення з посади судді, підстави та порядок притягнення суддів до відповідальності.

1. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 року № 422. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 49. Ст. 272.

2. Скрипнюк О. В. Курс сучасного конституційного права України. Харків: Право, 2009. С. 385.

3. Федоренко В. Л. Конституційно-правовий статус суддів судів загальної юрисдикції. *Часопис Київського університету права*. 2005. № 3. — С. 67.

4. Шемчушенко О.С. Юридична енциклопедія. Київ: Укр. енцикл., 1998. Т. 5: П–С. 2003. С. 628.